

Občianske združenie Slovenské planetária

VÝROČNÁ SPRÁVA ZA ROK 2023

Námestie Biely kríž 1110/3
831 02 Bratislava – Nové Mesto

www.planetaria.sk
info@planetaria.sk

IČO: 423 57 004
registrované MV SR 13. 12. 2013
pod značkou VVS/1-900/90-428 68

Obsah

1. Hodnotenie činnosti a hospodárenia v roku 2023

2. Činnosti združenia

3. Činnosti pre ciele skupiny

4. Strategický rozvoj združenia

O združení

Občianske združenie Slovenské planetária založila skupina nadšencov v decembri 2013 v Bratislave a okrem spolupráce s planetármi sa zaoberáme aj o vybudovanie nových planetárií a rozvíjame doplnkové aktivity, najmä pozorovania oblohy pre verejnosť, zážitkové podujatia pre deti a exkurzie do planetárií na Slovensku aj v blízkom zahraničí. Cieľom združenia je dosiahnuť vybudovanie modernej a navštevovanej siete planetárií a centier popularizácie vedy v súlade s najnovšími vedeckými poznatkami a začlenenie planetárií do osnov stredných a základných škôl.

1. Hodnotenie činnosti a hospodárenia v roku 2023

Stručný súhrn roku 2023

Rok 2023 bol turbulentný a budeme si ho pamätať najmä pre náročný zápas o planetárium v Bratislave. V júni mestské zastupiteľstvo schválilo dodatok k zmluve s developerom projektu River Park II na nábreží Dunaja. Podľa pôvodnej zmluvy bol investor zaviazaný vybudovať a 30 rokov prevádzkovať planetárium. Na základe dodatku mesto odstúpilo od tejto požiadavky v prospech iného vyrovnania s developerom a pre projekt planetária to predstavovalo rýchly koniec. Združenie Slovenské planetária počas mestského zastupiteľstva vo vystúpeniach k poslancom a primátorovi ostro nesúhlasilo so zámerom odstúpiť od projektu planetária, keďže sa po rokoch projektovej prípravy konečne blížila realizačná fáza.

Na základe verejnej kampane a vystúpení členov združenia na mestskom zastupiteľstve síce magistrát neustúpil a odhlasoval odstúpenie od planetária v projekte JTRE a Cresco, ale nakoniec zastupiteľstvo doplnilo body do uznesenia, ktoré zavazujú magistrát vypracovať štúdiu na vytipovanie novej lokality a návrhu projektu planetária pre Bratislavu. V nasledujúcich mesiacoch sme rozvinuli spoluprácu s Metropolitným inštitútom Bratislava, ktorému poskytujeme súčinnosť pri príprave štúdie a v decembri sme podpísali s primátorom Bratislavy nové memorandum o spolupráci pri príprave projektu planetária. Nakoniec teda verejná diskusia a diskusia pléna mestských zastupiteľov pod argumentami zo strany združenia proti úplnému ustúpeniu mesta od projektu planetária priniesla aspoň takéto zachovanie kontinuity v zápase o verejné planetárium hodné hlavného mesta SR.

Úspechom je pre nás najmä dokončenie výstavby astronomickej pozorovateľne na

Nemeckej škole v Bratislave v lokalite Kramáre. So školou sme od počiatku spolupracovali na príprave projektu a budeme sa podieľať aj na prevádzke pre verejnosť.

Vďaka spolupráci so Slovenským národným múzeom – Historickým múzeom sme od leta rozbehli astronomické pozorovania pre verejnosť na terasách Bratislavského hradu, čo malo veľmi pozitívnu odozvu od verejnosti a zaznamenali sme vysokú návštevnosť vo vyšších desiatkach návštevníkov za hodinu.

Na verejné pozorovania sme používali najmä ďalekohľad TS-Optics Photoline 80mm f/6 FPL53 Triplet APO s montážou Skywatcher EQ-3 PRO Synscan GoTo aj Bresser NT 130L/1000 s montážou Exos-2 GoTo a na denné pozorovania Slnka Solárny teleskop Lunt LS 50 TH α /B600 PT.

Naši členovia sa počas roka 2023 zúčastnili viacerých astronomických podujatí, vrátane konferencie Astronomické Slovensko, festivalu filmov pre planetáriá v Brne, alebo Astrofilmu Piešťany.

V marci 2023 členovia združenia absolvovali spoločnú expedíciu na ostrov Tenerife, kde je jedna z najvýznamnejších astronomických lokalít na svete a počas leta sme si zorganizovali astronomické praktikum a turistický výlet pod tmavou oblohou v kempe Záruby.

Združenie Slovenské planetáriá sa stalo kolektívnym členom v Slovenskom zväze astronómov, čo našim členom dáva členské výhody SZA a zlepšuje našu vzájomnú spoluprácu.

V decembri 2023 počas zasadania mestského zastupiteľstva združenie odovzdalo mestu do rúk primátora certifikát o pomenovaní planétky menom [vladimirdolinay](#) (400881) na počesť tragicky zosnulého člena mestského zastupiteľstva Vladimíra Dolinaya, ktorému záležalo na postavení planetária v Bratislave. Názov planétky vybral jej objaviteľ a náš člen [Tomáš Vorobjov](#).

Hospodárenie

V roku 2023 sme do príjmov združenia získali prostriedky najmä z členských príspevkov a z asignačnej dane (tzv. 2 %). Finančné prostriedky sme využili na financovanie pracovných ciest a na tlač propagačných materiálov. Zostatok z ostatných príjmov bude prenesený do ďalšieho roku na nákup astronomickej techniky.

Zostatok 1.1.2023	4 982,08		
Príjmy		Výdavky	
Členské	1130,00	Administratívne poplatky	545,23

Dary	35,95	Cestovné a diéty	3433,80
Asignačná daň	3639,61	Propagácia a web	563,42
		Spoločenské podujatia	631,15
SPOLU	4805,56	SPOLU	5189,79
		Zostatok 31. 12. 2023	4 597,85

2. Aktivity združenia

Pozorovanie astronomickými ďalekohľadmi

Verejné pozorovania sú vynikajúci prostriedok na zviditeľnenie užitočnosti planetária v mestách, kde je viditeľnosť objektov na oblohe obmedzená. Je to vhodná príležitosť na predstavenie príbehu nášho združenia ľuďom, ktorí astronómii doteraz nevenovali pozornosť, ale pohľad do ďalekohľadu ich nadchne.

Vďaka spolupráci so Slovenským národným múzeom – Historickým múzeom sme od leta rozbehli astronomické pozorovania pre verejnosť na terasách Bratislavského hradu, čo malo veľmi pozitívnu odozvu od verejnosti a zaznamenali sme vysokú návštevnosť vo vyšších desiatkach návštevníkov za hodinu. Od júna do konca roku sme zorganizovali päť astronomických pozorovaní na nádvorí Bratislavského hradu.

Na naše verejné pozorovania sme používali niekoľko astronomických ďalekohľadov:

- Dobson Explore Scientific Ultra light Dobsonian 12"
- TS-Optics Photoline 80/480 f/6 FPL53 Triplet APO s montážou Skywatcher EQ-3 PRO Synscan GoTo
- Bresser NT 130L/1000 s montážou Exos-2 GoTo
- Nat. Geo. (Bresser) 90/1250 GoTo Maksutov Cassegrain Telescope
- Solárny teleskop Lunt LS 50 TH α /B600 PT

Vzhľadom na zvýšený svetelný smog v centre Bratislavy sú na pozorovanie vhodné iba tie najjasnejšie objekty na nočnej oblohe, ako sú Mesiac, Venuša, Mars, Jupiter, Saturn a pri dobrých pozorovacích podmienkach aj iné objekty, ako sú dvojhviezdy, galaxia v Androméde, Veľká hmlovina v Orióne, hviezdokopy Plejády, dvojitá hviezdokopa χ a h Persei a ďalšie.

Všetky pozorovania zabezpečujú minimálne dvaja demonštrátori z radov našich členov. Spätná väzba získaná počas organizácie pozorovaní od návštevníkov nás stále utvrdzuje v našom presvedčení, že planetárium v Bratislave má svoje miesto a bude živou kultúrnou

a vzdelávacou inštitúciou, slúžiacou nielen na popularizáciu vedy.

Naše ďalšie aktivity

1. Kampaň Name exoworlds - popularizačná aktivita pre žiakov 2. stupňa ZŠ a strednej školy Spojenej školy pre telesne postihnutých, chorých a zdravotne oslabených na Mokrohájskej 3 v Bratislave.
2. Vzdelávacia a popularizačná činnosť v oblasti astronómie a prírodných vied v predškolských a školských vzdelávacích zariadeniach - prednášky a workshopy v 12 materských školách a 3 základných školách v Bratislave a západoslovenskom regióne. V roku sa vďaka workshopom "dotklo vesmíru" okolo 730 detí.
3. Pravidelný astronomický krúžok na týždennej báze pre deti predškolského veku (4-6 rokov) v Deutsche Schule Bratislava. Hravou a interaktívnou formou sa deti dozvedajú o vesmírnych telesách a ich vlastných pohyboch, ich vzájomných súvislostiach a ostatných fyzikálnych javoch. Aktivity plné kreativity ponúkajú deťom vytváranie pozitívneho vzťahu k astronómii a k ostatným prírodným vedám.

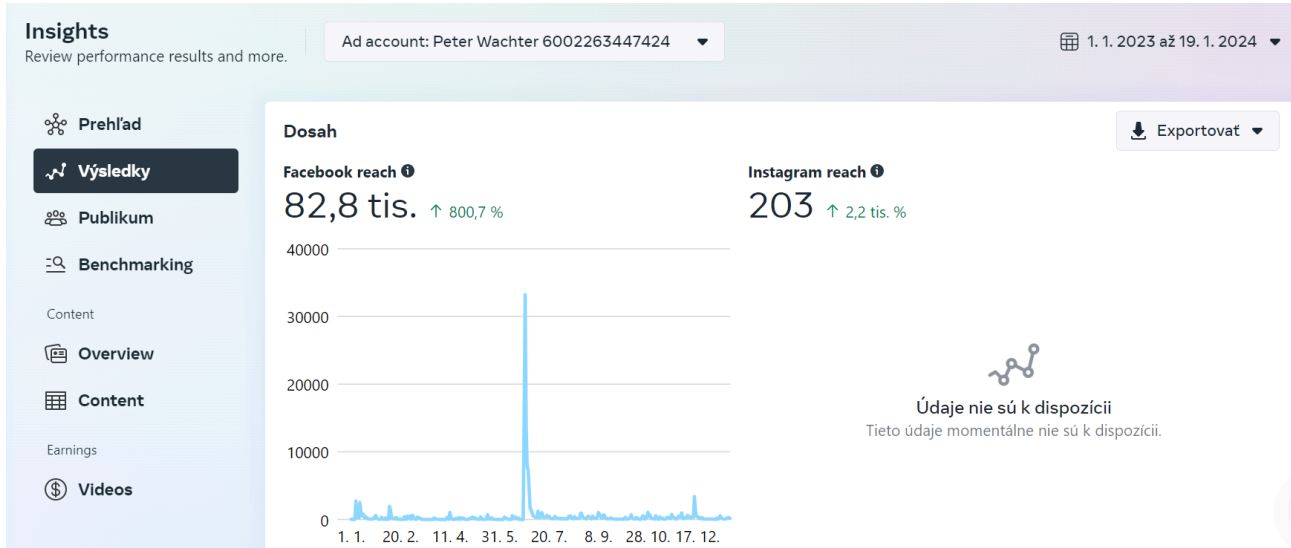
Kampaň 2 % z daní

Kampaň na 2 % z daní sme viedli jednak každý z členov Združenia po vlastnej línii medzi svojimi kolegami a známymi a tiež na Facebooku. Pravdepodobne aj vďaka neidentifikovanému podnikovému darcovi sme dostali príspevky v celkovej výške 3639,61 eur.

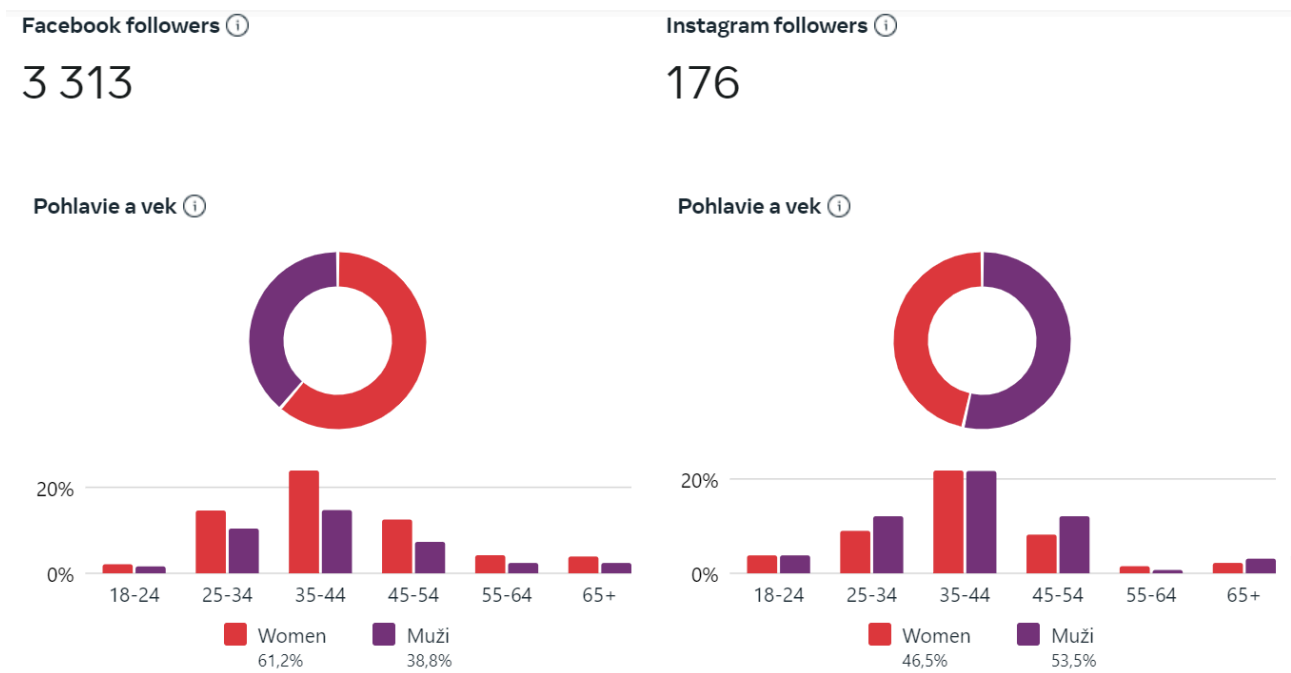
Propagácia akcií na sociálnych sieťach

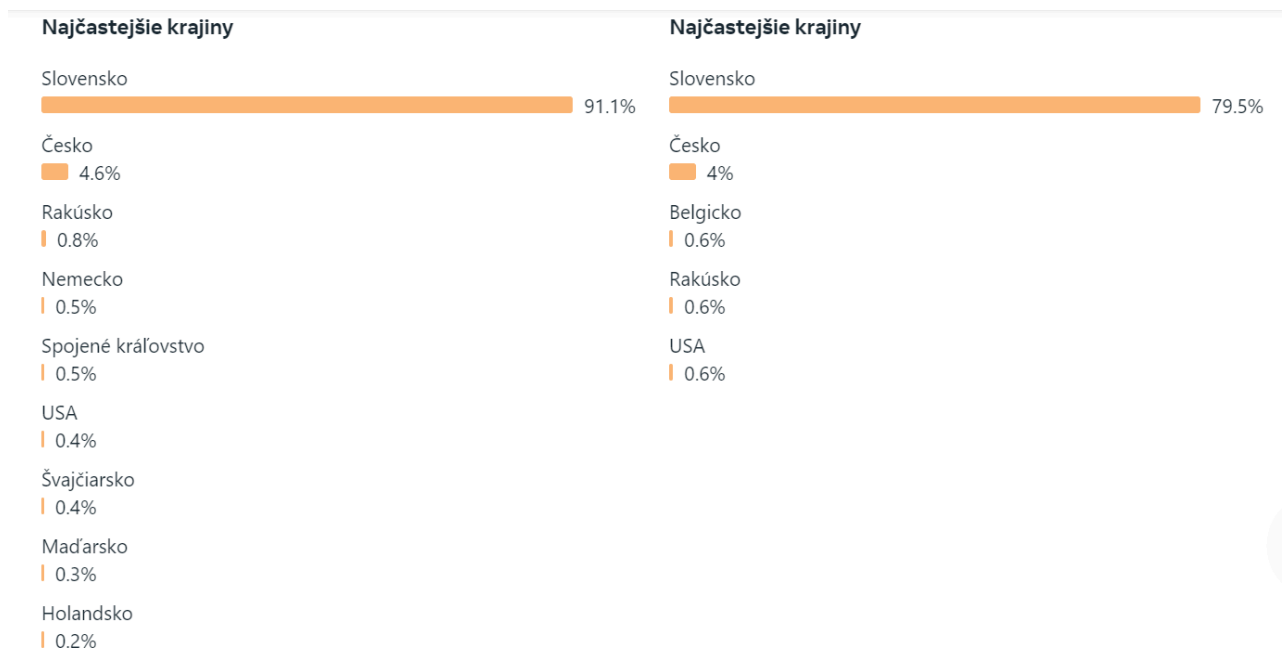
Združenie na komunikáciu na sociálnych médiách v súčasnosti využíva Facebook, Instagram a LinkedIn. Vzhľadom na predmet a obsah činností nášho združenia sa tieto médiá najviac hodia na oslovenie verejnosti. Komunikačný plán je zameraný na zviditeľnenie článkov z vlastnej webstránky aj na zobrazenie prevzatých príspevkov z iných spriaznených organizácií.

Počet followerov na facebookovej stránke sa zvýšil na 3313 a dosah príspevkov dosiahol v minulom roku 82 800 profilov. Vysoký dosah bol dosiahnutý najmä v mesiacoch jún a júl, kedy mali príspevky o zrušení projektu planetária magistrátom stovky zdieľaní. Z toho sa okrem iného dá usúdiť vysoký záujem verejnosti o vybudovanie planetária v Bratislave.

Zloženie followerov profilu na facebooku a instagrame a krajina ich pôvodu:

Webstránka planetaria.sk

Združenie má svoju stránku na doméne www.planetaria.sk, ktorá využíva platformu Wordpress. Na úvodnej stránke obsahuje správy a novinky zo sveta planetárií a astronómie. Najaktuálnejšie články sú publikované v hornej časti so staršími článkami zoradenými pod nimi v troch stĺpcoch s fotkou a perexom. Na hornej lište sú prekliky na podstránky, menu na lište je: Prehľad, Svet, Technika a História. Dlhodobé informácie na stránke sú zamerané na odborné informácie o planetáriách.

Kumulovaná návštevnosť stránky v minulom roku bola 30700 zobrazení a 5000 unikátnych užívateľov.

Predaj astronomického tovaru

E-commerce združenia ponúka na predaj predmety a služby na podporu činnosti združenia Slovenské planetária. E-shop je dostupný z hlavnej stránky a okrem ponuky tematických predmetov ponúka najmä pozorovania a prezentácie na objednávku. Predaj fyzických produktov si vyžaduje viac úsilia na ich propagáciu, avšak ponuka pozorovaní na zákazku je vysoko populárna a je vhodné ju ďalej rozvíjať.

3. Činnosti pre cieľové skupiny

Konzultačná a poradenská činnosť

V prvom polroku sme sa odborne podieľali na konzultáciách k projektu planetária na nábřeží Dunaja pre architektonické štúdio GFI, kde sme sa zapájali do plánovania technických zariadení, prevádzkového usporiadania a interiérového dizajnu planetária.

Po zrušení projektu sme nadviazali spoluprácu s Metropolitným inštitútom Bratislava, ktorému sme ponúkli obdobnú spoluprácu pri príprave štúdie uskutočniteľnosti.

Mapa planetárií na Slovensku

Na stránkach <http://planetaria.sk/prehľad/> je zverejnená mapa hvezdárni a planetárií na Slovensku s detailnými informáciami o slovenských planetáriách.

4. Strategický rozvoj združenia

Členstvo v Medzinárodnej asociácii planetárií (IPS)

Najväčšou organizáciou združujúcou planetáriá po celom svete je Medzinárodná spoločnosť planetárií (angl. International Planetary Society, <http://www.ips-planetarium.org/>). Plnohodnotným členom tejto organizácie sme od roku 2016. Časopis IPS Planetarian využívame ako inšpiráciu na články pre našu webstránku.

Členstvo v Slovenskom zväze astronómov (SZA)

Združenie Slovenské planetáriá vstúpilo v roku 2023 do SZA ako kolektívny člen. Osem členov sa rozhodlo, že majú záujem získať členský preukaz SZA, vďaka ktorému môžu čerpať členské výhody.

Spolupráca s ďalšími organizáciami

Združenie Slovenské planetáriá má podpísané zmluvy o spolupráci s nasledujúcimi organizáciami:

- Univerzita Komenského – FMFI
- Centrum vedecko-technických informácií SR
- Slovenské národné múzeum – Historické múzeum
- Nemecká škola v Bratislave
- mesto Bratislava.

Vyhľadávacia štúdia na projekt planetária v Bratislave

Na základe uznesenia mestského zastupiteľstva Bratislavy je magistrát Bratislavy povinný vypracovať do 30. 6. 2024 štúdiu na výber vhodnej lokality a prípravu projektu budúcej výstavby planetária v Bratislave. Štúdiu pripravuje Metropolitný inštitút Bratislava (MIB). Spoluprácu pre MIB poskytuje združenie Slovenské planetáriá pri poskytnutí odbornej súčinnosti a vecných podkladov. Ďalšiu podporu pre MIB pri príprave štúdie poskytne medzinárodná poradenská agentúra Bloomberg Associates. Počas druhého polroka 2023 prebiehali prípravné stretnutia a ustálenie osnovy štúdie.

Projekt pozorovateľne pre Nemeckú školu v Bratislave

Združenie Slovenské planetáriá poskytovalo úvodné konzultácie už pri ideovom zámere vybudovať astronomickú pozorovateľňu na streche budovy Nemeckej školy v Bratislave,

ktorá s presťahovala do zrekonštruovanej budovy v kopcovitej mestskej lokalite Kramáre s dobrým výhľadom na oblohu. Členovia združenia sa podieľali na príprave štúdie uskutočniteľnosti aj na prieskume trhu a definícii parametrov budúcej hvezdárne. Na jar 2023 dodávatelia zabezpečili teleskopy a ostatné technické vybavenie, ibaže fyzická výstavba kupoly sa predĺžila až do konca roka, preto sa otvorenie pre verejnosť natiahlo až do roku 2024. Naši členovia sa budú podieľať na zabezpečení lektorskej a demonštračnej práce pre účastníkov astronomického krúžku aj pre všeobecných návštevníkov.

Členovia združenia a ich astronomické aktivity

Peter Bartek – dlhoročný astronomický nadšenec so záujmom o planetárnu astronómiu. Začínal v astronomickom krúžku PKO. Je kvalifikovaným tlmočníkom a prekladateľom z nemčiny. V združení pôsobí ako hospodár.

Patrik Čechvala – vyštudoval astronómiu a astrofyziku na Fakulte matematiky, fyziky a informatiky UK v Bratislave a absolvoval viacero zahraničných študijných stáží. Dlhodobu sa venuje popularizácii astronómie a fyziky, aj prostredníctvom členstva vo vzdelávacích organizáciách, pomocou pri organizácii vedeckých festivalov, pozorovaní a prednášok pre verejnosť. Odborne sa venuje výskumu kozmického žiarenia.

Ľubomíra Hujsová – popularizátorka astronómie najmä prostredníctvom vzdelávacích programov pre materské a základné školy v Rakúsku a na Slovensku. Vyštudovala manažment a projektové riadenie. Koordinátorka spolupráce s Nemeckou školou v Bratislave. Vede astronomický krúžok pre deti predškolského veku v Nemeckej škole v Bratislave a v International Montessori Kindergarten v Bratislave.

Juraj Kubica – sa začal venovať astronómii na astronomickom krúžku v PKO ešte ako žiak. Vyštudoval elektrotechniku na STU v Bratislave. Popritom pôsobil aj ako lektor astronomických krúžkov v PKO, neskôr v prírodovednom múzeu SNM. Viac rokov sa venoval pozorovaniu premenných hviezd v Českej astronomickej spoločnosti. V súčasnosti koordinuje zámer vybudovať planetárium v Bratislave. Je zakladajúcim členom združenia Slovenské planetáriá.

Jarmila Mejia – učiteľka na integrovanej škole so záujmom o vesmírnu tematiku a jej popularizáciu, ktorá pre žiakov vedie astronomický krúžok aj ďalšie aktivity spojené s vesmírnou tematikou.

Michal Novota – sa venuje konzultingu a koučingu v oblasti reštartu a rozvoja značiek, PR stratégií, komunikačných, manažérskych a líderských zručností v spoločnosti Restartup.

Peter Volek – je zakladajúcim členom združenia Slovenské planetáriá, je členom riadiaceho výboru združenia. Je nadšeným amatérskym astrofotografom. Vyštudoval Elektrotechnickú fakultu STU v Bratislave. Profesne pôsobí ako projektový manažér a

dlhoročný špecialista v oblasti veľkej zdravotníckej techniky.

Tomáš Vorobjov – absolvent Colby College, Maine, USA v odbore informatiky, matematiky a fyziky. Profesionálny astronóm a objaviteľ kométy nesúcej jeho meno. Astronómiu popularizuje bez prednášok, originálnym spôsobom. Pozorovania z profesionálnych observatórií sprostredkúva stovkám stredných škôl po celom svete a umožňuje študentom zažiť radosť z objavovania.

Peter Wachter – O astronómiu sa zaujíma od útleho detstva, keď navštevoval astronomický krúžok pri Vlastivednom múzeu v Spišskej Novej Vsi. Do združenia vstúpil v roku 2014. Okrem kontrolnej činnosti má v združení na starosti marketing a komunikáciu s verejnosťou, ktorým sa aj profesionálne venuje. Vyštudoval Ekonomickú univerzitu v Bratislave a absolvoval semestrálny predmet Astronomy: Exploring Time and Space na University of Arizona.